

COMUNICATO n. 692 del 27/03/2025

Traduzione in cimbro

Da AI vor di beldar boda bartn khemmen, dar Tiról lekk au an naüing prodjèkt Arge Alp

[Cimbro] Di hitz boda khint hërta sterchar, långe dürr un bèttadar hërta letzrar: dar klima umbèkslom iz drå zo schedega hërta mearar di beldar von Alpm. Di beldar khemmen hërta mearar geschedeget un hërta mearar soinda mångl groaze arbatn zo süacha zo rettase. Drinn in da arbat Kamòuschaf von alpinar redjongen Arge Alp, di zen lentar bodada nemmen toal soin drå z'sega baz ma magat tüan alle pittnådar. Dòpo azma hatt gemacht verte in prodjèkt "Sòrt gegres boda haltet kunt von klima von beldar von pèrng in di redjongen vo Arge Alp", ågeheft sa von djar 2021 vort, hërta vorgelekk von Lånt Tiról, boda hatt zuargètt innzsetza 5.000 èlbar guat zo halta auz in klima boda bèkslt, in da gånz redjong Arge Alp, est hattma ågeheft an ådarn prodjèkt, follow-up un disan nimpta toal di Provìntz vo Tria o durch in Dianst von Beldar.

Ma hatt gesüacht hilfe in da Artifiziål Inteligentz un in di naüing teknolodjïan, azpe robött un drone. Pitt disarn hilfe di beldar boda soin mearar a riskio mang khemmen darkhennt bahémme un mang khemmen gerettet pazaitn. Dar prodjèkt bart innhalt drai djar un bart khemmen gevüart von Forestål Khnopf von Lånt Tiról, 'z gèlt untargelekk vor in prodjèkt iz vo hundart tausankh euro vor alle di lentar vo Arge Alp. Dar prodjèkt iz khent gezoaget vor bintsche zait vorå in schiar 20 toalnemmar von redjongen un von autonomen provìntzan boda soin toal vodar arbat Kamòuschaf.

"Dar klima umbèkslom sbert starch aftz üsarne beldar vo pèrge un darzuar allz bèkslt hërta bahémme. Soin gest guat innzsetza sòrt gegres boda auzhalt allz ditza übar di grentzan hatt gezoaget ke ma mage tüan eppaz guatz un ke ma mage tüan no mearar o. Naüige tèknolodjïan azpe da artifiziål inteligentz gem zuar gånz naüige möglichekait vor in forestål sektor o, un aftz ditza mochtma arbatn: saiz azzese tratar auzolesa di sem, saiz innzsetza naüige sòrt odar halt kontrolàrt di insèkte boda scedegen, pinne sichar ke bar mang vennen soluzionen pròpio durch di modèrnegen tèknolodjïan boda bartn stercharn üsarne beldar un asó machanse lem in di djarhundart boda khemmen", asó hatta khött dar Josef Geisler, vitzvorsitar von Lånt Tiról delegart vor di beldar.

Zo vorstiana pezzar bele 'z magatnz soin dise tèknolodjïan, di earstn månat vo haür izta khent geschafft an studjo bia 'z magata khemmen genützt da artifiziål inteligentz zo retta di beldar. Baispil, nützan di robött odar di drone zo setza èlbar, odar machan krescharn èlbar un aulesan sem geschützt vodar artifiziål inteligentz. A baispil bia ma mage nützan di naüing tèknolodjïan vor di beldar iz dar sèll vonan pilòt prodjèkt gemacht in osten Tiról, boda vert soinda khent genützt vor da earst bòtta di drone zo setza inn èlbar sèmm boz iz gest malamentar zuar rivanda. A spetzialegar drone iz khent genützt o zo sena 250 kile sem in sittarne beldar in di kamöü vo Ainet, Assling, Iselsberg-Stronach, Oberlienz un Sillian. Di sem soin khent inngevest in spetzialega fodra boda darhaltet di nezz un schoantze von vögl un von ådarn vichar. Dar prodjèkt, augelekk pittnådar pittar provintziål Dirèktzion von beldar un pinn forestål Ispetoràtt von osten Tiról,

zoaget ke ma magen impaitn in di djar boda khemmen zo giana zo sena sèmm boz iz gântz malamentar zo rivada zuar saiz in Tiról saiz in di ar lentar von alpinar raum. Di earstn risultate von pilòt prodjèkt bartmase mang seng nèt pellar baz tra ummaz odar zboa djar.

A trèff zo vennase alle pittnândar bartze haltn auz pan herbest vo haür in Baviàra. Di nètzh bodada sa iz bart khemmen gesterchar vo ekspèrte bodasen drinnadarkhennen aftz dise sachandarn. 'Z zil iz daz sèll zo lega pittnândar di esperientzan gemacht vo aniaglaz un sperimatarnse in di lentar vo Arge Alp. Darzuar di redjongen bartnse helvan ummana pittar ändarn zo prodüra sem un èlbar vor di beldar.

Arge Alp in an arbat kamòuschaft augelekk atz 12 von bimmat von djar 1972 atz Mösern, in Tiról, pinn zil z'arbata übar tème boda ågian alln un boda innvånk schiar 26 mildjü laüt. 'Z nemmda toal in Arge Alp, 'z Taütschlânt pinn Frai Stato vodar Baviàra, 'z Österraich pinn Länder Vorarlberg, Tiról un Salzburg, 'z Beleschlânt pinn zboa autonome Provintzan vo Poatzan un Tria un pittar Redjong Lombardia, di Svaitz pinn Kantöü Graubünden, Saknt Gallen un Tessin.

Übarsetzt von Schaltarle vor di zung von Toalkamou vodar Zimbar Hoachebene

(cdt)